

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 78/2022-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o spoločnej ústavnej sťažnosti sťažovateľov

██████████, ██████████, ██████████, proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 10Sžk 9/2020 a

██████████, ██████████, ██████████, proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1Sžk 16/2020,

obaja zastúpení Advokátskou kanceláriou JUDr. Jozef Holič, s. r. o., Poľovnícka 805/4, Bernolákovo, v mene ktorej koná advokát JUDr. Jozef Holič, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľa ██████████ na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 10Sžk 9/2020 **porušené boli.**

2. Základné právo sťažovateľa ██████████ na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1Sžk 16/2020 **porušené boli.**

3. Sťažovateľom **priznáva** finančné zadostučinenie každému po **500 eur**, ktoré im **je** Najvyšší správny súd Slovenskej republiky **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažovateľom **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia spolu v sume **589,21 eur**, ktorú **je p o v i n n ý** Najvyšší správny súd Slovenskej republiky zaplatiť Advokátskej kancelárii JUDr. Jozef Holič, s. r. o., Poľovnícka 805/4, Bernolákovo, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. decembra 2021 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia v napadnutých konaniach. Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd prikázal najvyššiemu správneému súdu konať v napadnutých konaniach bez zbytočných prietahov, priznal im finančné zadostučinenie každému v sume po 3 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľov, že v napadnutých konaniach o ich kasačných sťažnostiach, ktoré podali 27. januára 2020, nebolo najvyšším správneým súdom rozhodnuté, napriek tomu, že ide o prioritnú vec.

3. Personálnym rozkazom z 10. júna 2016 boli sťažovatelia prepustení zo služobného pomeru v štátnej službe príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZVJS“) z dôvodu porušenia pracovnej disciplíny, čo spôsobilo zníženie ich pracovnej cti a ľudskej dôstojnosti, pretože bola voči nim vyvodená zodpovednosť za útek väzňa bez vytvorenia primeraných podmienok pre výkon práce skupiny väzňov mimo priestorov ústavu na výkon trestu. O ich odvolaní rozhodol generálny riaditeľ ZVJS tak, že ho zamietol s rovnakým odôvodnením pre oboch sťažovateľov. Proti tomuto rozhodnutiu podali sťažovatelia správnu žalobu, ktorej správny súd vyhovel, rozsudkom č. k. 14S/40/2017 (vo vzťahu k sťažovateľovi [REDAKOVANÉ], pozn.) a č. k. 14S/4/2017 (vo vzťahu k sťažovateľovi [REDAKOVANÉ], pozn.) zrušil rozhodnutia generálneho riaditeľa ZVJS a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Po vrátení veci generálny riaditeľ ZVJS vydal opätovne rozhodnutie, ktorým zamietol odvolanie sťažovateľov.

4. Proti tomuto v poradí druhému rozhodnutiu o odvolaní podali sťažovatelia správne žaloby, ktoré zamietol Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 14S/92/2018 z 21. novembra 2019 ([REDAKOVANÉ]) a č. k. 14S/91/2018 z 21. novembra 2019 ([REDAKOVANÉ]).

5. Sťažovatelia podali 27. januára 2020 kasačné sťažnosti proti rozsudkom krajského súdu. Najvyšší súd v ich veciach nevykonal žiadne procesné úkony a po zriadení najvyššieho správneého súdu k 1. augustu 2021 veci sťažovateľov postúpil na konanie najvyššiemu správneému súdu. Ten bol v ich veciach rovnako nečinný. Uvedenú nečinnosť sťažovatelia považujú za porušenie ich

označených ústavných práv. Poukazujú najmä na fakt, že ani po šiestich rokoch nie je vo veci zákonnosti ukončenia ich služobných pomerov, ktoré považujú za neoprávnené a znevažujúce ich ľudskú dôstojnosť, nastolená definitívna istota. Uvedenú ujmu na ústavných právach sťažovateľov nie je možné reparovať, a preto požadujú priznať finančné zadost'učinenie pre každého sťažovateľa po 3 000 eur a prikázať konať najvyššiemu správne mu súdu v napadnutých konaniach bez zbytočných prieťahov.

6. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 78/2022 zo 16. februára 2022 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie najvyššieho správneho súdu, napadnuté konanie a replika sťažovateľov

II.1. Vyjadrenie najvyššieho správneho súdu:

7. Predseda najvyššieho správneho súdu listom č. k. Kpr 63/2022 z 11. marca 2022 uviedol, že v napadnutých konaniach boli 9. februára 2022 (1Sžk 16/2020) a 2. februára 2022 (10Sžk 9/2020) vydané rozsudky, ktorými boli kasačné sťažnosti sťažovateľov zamietnuté. Najvyšší správny súd poukázal na povahu kasačnej sťažnosti ako mimoriadneho opravného prostriedku, čo znamená, že právna istota vo veci správnej žaloby už bola nastolená rozhodnutím správneho súdu prvého stupňa. K veci uviedol, že právne otázky služobných pomerov príslušníkov ZVJS patria k bežnej agende, avšak prípad považuje za procesne zložitejší z dôvodu, že krajský súd rozhodoval dvakrát. Predseda poukázal na vznik najvyššieho správneho súdu k 1. augustu 2021 a s tým súvisiaci presun agendy (vyše 1900 vecí bežnej agendy a 70 vecí disciplinárnej agendy). Ide o okolnosti hodné osobitného zreteľa ako dočasné preťaženie novovytvoreného orgánu, na odstránenie ktorého súd prijíma opatrenia vo forme uskutočňovania výberových konaní na sudcov a pridelenie štyroch asistentov sudcom. Tiež poukázal na sťahovanie súdu v decembri 2021 a januári 2022 a mimoriadnu situáciu súvisiacu s pandémiou. Obdobie rozhodovania na najvyššom správnom súde nepresiahlo dva roky, čo možno považovať za akceptovateľné, a preto navrhol sťažnosti nevyhovieť alebo nepriznať požadované finančné zadost'učinenie.

II.2. Napadnuté konanie:

8. Z predloženého spisového materiálu vyplýva v podstatnom tento priebeh napadnutých konaní:

Kasačná sťažnosť vo veci sp. zn. 10Sžk 9/2020 bola podaná 28. januára 2020, doručená žalovanému 4. februára 2020, vyjadrenie žalovaného podané 17. februára 2020, duplika sťažovateľa doručená 28. februára 2020, spis bol predložený najvyššiemu súdu 30. apríla 2020. Vec postúpená najvyššiemu správne mu súdu k 1. augustu 2021. Rozsudok najvyššieho správneho súdu bol vydaný 2. februára 2022. Spis bol vrátený Krajskému súdu v Trnave 17. februára 2022, ktorý uskutočňuje doručenie rozsudku kasačného súdu.

Kasačná sťažnosť vo veci sp. zn. 1Sžk 16/2020 bola podaná 29. januára 2020, doručená žalovanému 30. januára 2020, vyjadrenie žalovaného podané 17. februára 2020, duplika sťažovateľa doručená 28. februára 2020, spis bol predložený najvyššiemu súdu 21. mája 2020. Vec postúpená najvyššiemu správne mu súdu k 1. augustu 2021. Rozsudok najvyššieho správneho súdu

bol vydaný 9. februára 2022. Spis bol vrátený Krajskému súdu v Trnave 17. februára 2022, ktorý uskutočňuje doručenie rozsudku kasačného súdu.

II.3. Replika sťažovateľov:

9. Sťažovateľom ústavný súd zaslal na vedomie vyjadrenie najvyššieho správneho súdu. V reakcii naň podaním z 19. marca 2022 sťažovatelia zotrvali na svojej sťažnosti, poukázali na to, že súdne konanie prebieha viac ako päť rokov. Vo veci ide o služobný pomer žiteľov rodín, ktorí boli označení za porušiteľov služobných predpisov obzvlášť hrubým spôsobom, čo malo vplyv na finančné nároky pri ukončení pomeru. Správne orgány a súdy porušenie služobných povinností priznali tým posledným v hierarchii zodpovednosti a právomocí napriek tomu, že miesto výkonu a porušovanie služobných povinností nie je zriadené zákonnou formou a právne neexistuje. Sťažovatelia nemôžu odpustiť neschopnosť štátu rozhodnúť v takejto veci 5 rokov, počas ktorých zažívali psychické útrapy a právne aj ľudské príkoria. Uvedené má vplyv aj na ich možnosť nájsť si prácu v civilnom sektore z dôvodu oficiálnej degradácie osobnosti sťažovateľov politickými rozhodnutiami ochraňujúcimi trestuhodné a neľudské správanie veliteľských kádrov na najvyššom stupni väzenskej hierarchie. Objektívne prietahy popísané vo vyjadrení najvyššieho správneho súdu sťažovatelia nepovažujú za spôsobilé ospravedlniť porušenie ich práva na prejednanie veci bez prietahov. Štát, ktorý si v ústave deklaruje, že je štátom demokratickým a právnym, podľa názoru sťažovateľov predsa nemôže robiť zmeny, ktorými porušuje ľudské práva a základné slobody.

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom najvyššieho súdu a najvyššieho správneho súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v primeranej lehote.

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (IV. ÚS 221/04).

13. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 2 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ako aj z čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

15. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o kasačnej sťažnosti vo veci prepustenia zo služobného pomeru štátneho zamestnanca tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu s ustálenou judikatúrou.

16. Predmetom napadnutého konania je posúdenie zákonnosti personálneho rozkazu nadriadeného o prepustení zo služobného pomeru, ktorý je z hľadiska posúdenia dĺžky konania považovaný za prioritovaný z dôvodu jeho mimoriadneho významu pre účastníka konania, ktorého pracovný pomer a získavanie prostriedkov na živobytie je v hre.

17. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd zo zapožičaného súdneho spisu zistil, že sťažovatelia neprispeli k predĺženiu konania.

18. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu všeobecných súdov v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

19. Z popísaného priebehu súdnych konaní vyplýva, že konanie o kasačných sťažnostiach začalo v januári 2020, od predloženia veci bol najvyšší súd vo veci nečinný do postúpenia veci najvyššiemu správneému súdu k 1. augustu 2021 a tento rozhodol vo februári 2022 po podaní ústavnej sťažnosti. V rámci tohto kritéria ústavný súd prihliadol aj na osobitosti konania o kasačnej sťažnosti v správnom súdnictve, ktorá predstavuje mimoriadny opravný prostriedok po právoplatnosti rozhodnutia správneho súdu prvého stupňa a zameriava sa na riešenie právnych otázok zásadne bez nariadenia pojednávania. Zároveň zohľadnil aj organizačné problémy súvisiace s prechodom agendy, ktoré nemôžu byť na ťarchu sťažovateľov. Vzhľadom na uvedené nemožno považovať za ústavne akceptovateľné konanie o kasačnej sťažnosti v rozsahu viac ako dvoch rokov vo veci zákonnosti prepustenia zo služobného pomeru vzhľadom na existenčnú povahu pracovnoprávneho vzťahu pre sťažovateľov.

20. Ústavný súd aj s prihliadnutím na neprimeranú celkovú dĺžku konania vo veci trvania služobného pomeru (5 rokov), ako aj s prihliadnutím na mimoriadny význam predmetu konania pre sťažovateľov dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom najvyššieho súdu a najvyššieho správneho súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa čl. 38 ods. 2 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 a 2 výroku tohto nálezu).

21. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

22. Vzhľadom na skutočnosť, že po podaní ústavnej sťažnosti bolo najvyšším správnym súdom právoplatne rozhodnuté v konaniach o kasačných sťažnostiach sťažovateľov, ústavný súd nevyhovel návrhu na vyslovenie príkazu konať v napadnutých konaniach bez zbytočných priet'ahov (bod 4 nálezu).

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

24. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä neprimeranú dĺžku napadnutého konania, ale aj zohľadnenie jednoinštančnosti správneho súdnictva (právoplatnosť rozhodnutia krajského súdu, pozn.), ako aj mimoriadne organizačné okolnosti spojené so vznikom nového súdu, dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 500 eur pre každého zo sťažovateľov primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku tohto nálezu).

IV.

Trovy konania

26. Úspešní sťažovatelia si uplatnili právo na náhradu trov konania.

27. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby spoločných pre dvoch sťažovateľov (po 50 %) v roku 2021 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) a jedného úkonu v roku 2022 (podanie vyjadrenia) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma predstavuje celkom 589,21 eur (výrok 4 nálezu).

28. Priznanú náhradu trov konania je najvyšší správny súd povinný zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

29. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2022

**Jana Laššáková
predsedníčka senátu**